

CENTER FOR
THE STUDY OF
DEMOCRACY

Combaterea războiului hibrid în regiunea Mării Negre

Consolidarea cadrelor instituționale pentru
protecție și reziliență

Combaterea războiului hibrid în regiunea Mării Negre

**Consolidarea cadrelor instituționale pentru
protecție și reziliență**

Măsurile active susținute de dezinformare joacă un rol central în setul de instrumente de influență al Rusiei și sunt pe deplin integrate în politica externă a Rusiei. Acest raport examinează operațiunile de dezinformare rusești în contextul neproliferării ADM și modul în care se încadrează în strategia de război hibrid a Kremlinului în regiunea Mării Negre. Raportul evidențiază opțiunile de politică, pașii și măsurile practice pentru a spori reziliența instituțională împotriva operațiunilor de influență rusești și pentru a atenua riscul de interferență malignă.

Elaborarea acestui raport face parte dintr-o inițiativă privind *Contracurarea amenințărilor hibride cu arme de distrugere în masă în Marea Neagră*, pe care Centrul pentru Studiul Democrației din Bulgaria o implementează în cooperare cu New Strategy Center din România. CSD apreciază contribuția primită de la multiplele părți interesate și parteneri în timpul unei serii de reuniuni și evenimente naționale și internaționale organizate la Sofia și online în 2023.

Autori

Dr. Tatyana Novosiolova, analist senior, Centrul pentru Studiul Democrației

Goran Georgiev, analist, Centrul pentru Studiul Democrației

Comitetul editorial

Ruslan Stefanov

Dimitar Markov

Dr. Todor Galev

Această publicație a fost finanțată printr-un grant din partea Departamentului de Stat al Statelor Unite. Opiniile, constatările și concluziile exprimate în acest document aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar pe cele ale Departamentului de Stat al Statelor Unite.

Fotografie de copertă: Canva

ISBN: 978-954-477-491-2

© 2023, Centrul pentru Studiul Democrației

Toate drepturile rezervate.

CUPRINS

INTRODUCERE.....	5
RĂZBOIUL COGNITIV ÎN MANUALUL DE ACȚIUNE AL KREMLINULUI.....	8
CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII DE REZILIENȚĂ ÎMPOTRIVA RĂZBOIULUI HIBRID AL RUSIEI.....	12

LISTĂ DE FIGURI ȘI CASETE

Figura 1: Domeniile informaționale în războiul hibrid al Rusiei 8

Figura 2: Combaterea războiului hibrid: Domenii de acțiune 13

Caseta 1: Consolidarea rezilienței împotriva dezinformării
ca mijloc de război cognitiv 14

INTRODUCERE

Ambiția Rusiei de a controla regiunea Mării Negre din punct de vedere strategic, politic și economic este adânc înrădăcinată în politica sa externă din perioada imperială. După destrămarea Uniunii Sovietice, Rusia a căutat în mod sistematic să își afirme statutul de superputere globală, iar **menținerea controlului militar** în regiunea Mării Negre a fost considerată la Kremlin ca fiind un pilon cheie al acestui statut. În ultimii zece ani, Moscova a luat măsuri din ce în ce mai agresive pentru a-și păstra și consolida influența în regiunea Mării Negre. După anexarea Crimeei în 2014, Rusia a folosit o combinație de tactici precum subversiunea militară, presiunea economică, coerciția politică și manipularea informațiilor în încercarea de a constrânge Ucraina să intre în zona sa permanentă de influență. Întreruperea aprovizionării cu energie, acumularea de trupe și exerciții militare în imediata apropiere a frontierei ruso-ucrainene și susținerea persistentă a forțelor insurgente din estul Ucrainei, mai ales în regiunile Donețk și Luhansk, susținute de **atacuri cibernetice și informaționale** masive, au fost câteva dintre elementele strategiei de război hibrid pe care Kremlinul a urmărit-o înainte de a începe o invazie *de facto* la scară largă în februarie 2022.

Regiunea Mării Negre rămâne o arenă critică în războiul actual al Rusiei împotriva Ucrainei. De ani de zile, Kremlinul se bazează pe un arsenal complex de instrumente de interferență și destabilizare a țărilor din regiune. Moscova desfășoară aceste instrumente într-o manieră concertată pentru a-și promova agenda, încercând să fractureze unitatea și integritatea internă în cadrul UE și NATO prin manipulare politică și intimidare economică. **Corupția strategică**, capturarea activelor economice cheie prin manevre de reglementare și rețele clandestine de patronaj și interferența flagrantă prin utilizarea unor **măsuri active** de tip sovietic, cum ar fi manipularea informațiilor și asasinatele cu țintă precisă, sunt câteva dintre cele mai comune instrumente de influență care alcătuiesc manualul de acțiune al Kremlinului.¹ Desfășurate în mod obișnuit **într-o manieră concertată**, aceste tehnici urmăresc să slăbească procesele și instituțiile democratice prin erodarea fundamentelor acestora, inclusiv a valorilor fundamentale de deschidere, transparență, pluralism, stat de drept, responsabilitate și libertăți civile.

Strategia de război hibrid a Rusiei profită de diviziunile sociale, de regulile concurenței loiale, de libertatea de exprimare și de libertatea presei. În desfășurarea războiului său hibrid, Rusia combină activități vădite și clandestine în spațiul fizic și cibernetic pentru a **crea o stare de confruntare permanentă** și pentru a estompa distincția dintre domeniul militar și cel civil. Aceste activități variază ca natură și amploare, dar sunt interconectate într-o strategie coerentă care se desfășoară urmând o **traietorie de escaladare treptată**. Rusia se bazează pe exploatarea dependențelor economice și pe deturnarea inițiativelor politice și legislative din alte țări pentru a produce rezultate care să îi favorizeze prioritățile și interesele. Obiectivul principal

¹ Shentov, O., Stefanov, R. și Vladimirov, M., *The Kremlin Playbook in Europe*. Centrul pentru Studiul Democrației, 2020.

al acestor tactici este de a **asigura fluxul de venituri către Kremlin** și întreprinderile susținute de Kremlin, iar utilizarea lor sistematică permite Rusiei să obțină un avantaj strategic și să își extindă influența în străinătate. Astfel, ele completează și amplifică efectele altor instrumente preferate din arsenalul Rusiei, cum ar fi proiecția puterii militare și desfășurarea de atacuri cibernetice împotriva infrastructurilor critice și a instituțiilor publice, care sunt utilizate în mod obișnuit ca mijloace de intimidare și coerciție.

De asemenea, Rusia și-a folosit influența economică pentru a-și spori prezența și poziția în spațiul informațional. Tacticile Rusiei pe acest front se concentrează pe transformarea emoțiilor, moștenirilor și artefactelor istorice și culturale în instrumente de **penetrare a dezbaterilor politice și publice**. Scopul final este de a afirma supremația Rusiei prin manipularea percepțiilor comune existente ale realității pentru a produce modele de comportament socio-politic care să consolideze viziunea mondială și ambițiile revizioniste ale Kremlinului. Strategia de război hibrid a Rusiei are o dimensiune cognitivă clar pronunțată, prin care operațiunile de influență la diferite niveluri încearcă să impună o noțiune a realității care sfidează și contrazice regulile internaționale stabilite și care afectează în mod agresiv principiile și procesele esențiale pentru funcționarea sistemelor democratice. **Războiul cognitiv al Rusiei** este nediscriminatoriu și se desfășoară pe mai multe arene; acesta transformă sistemele de deliberare politică, diplomatică și publică în câmpuri de luptă, cu scopul de a slăbi și, în cele din urmă, de a eroda utilitatea și integritatea acestora.

Alegerea de către Rusia a instrumentelor pentru desfășurarea operațiunilor sale de influență demonstrează o hotărâre fermă de a înfrunța și de a suprima orice formă de opoziție sau disidență cu zel și ferocitate neîngrădite. Acest lucru este valabil în special în ceea ce privește operațiunile de influență ale Kremlinului care implică **utilizarea abuzivă a materialelor și informațiilor legate de armele de distrugere în masă (ADM)**. Urmele asasinatelor cu țintă precisă aprobate de Kremlin, care implică utilizarea de agenți chimici, biologici și radioactivi toxici greu de detectat, sunt numeroase și semnalează disprețul flagrant al Rusiei față de normele internaționale. În special, Rusia desfășoară aceste activități fiind pe deplin conștientă de faptul că, dacă ar fi expuse, ar atrage oprobriul și măsurile de represalii, dar acest lucru nu împiedică în niciun fel Kremlinul să utilizeze mijloace ostile pentru a-și urmări interesele. Otrăvirea producătorului bulgar de armament, Emilian Gebrev, a fiului său și a directorului de producție cu un agent chimic neurotoxic, similar Novichok, în 2015, care a urmat unei serii de explozii suspecte la depozitele companiei lui Gebrev, semnalează **atitudinea de impunitate a Kremlinului** atunci când se angajează în activități agresive. Depozitele companiei lui Gebrev au suferit mai multe acte de sabotaj în ultimii ani, iar mass-media pro-Kremlin din Bulgaria au inundat spațiul informațional cu **narațiuni de dezinformare** multiple și uneori **contradictorii, potrivit** cărora Gebrev nu ar fi fost otrăvit în mod deliberat, ci s-ar fi simțit rău după ce ar fi consumat alimente contaminate.²

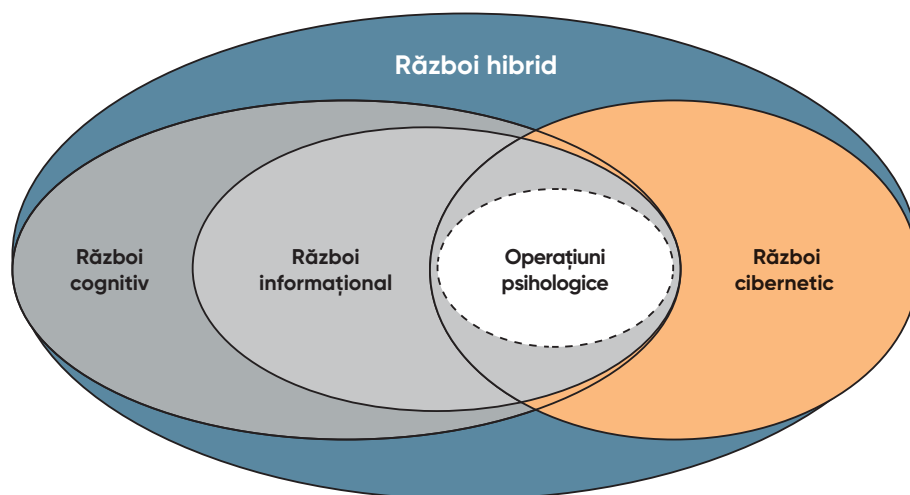
² Novosiolova, T. și Georgiev, G., *Disinformation in the Kremlin's Toolkit of Influence Training Guidance for Scoping the Threat to the Norms and Institutions of Weapons of Mass Destruction Nonproliferation*, Sofia: Centrul pentru Studiul Democrației, 2022.

Dependența Rusiei de dezinformare și utilizarea acesteia pentru a-și promova interesele geopolitice este deosebit de pronunțată în regiunea Mării Negre, unde Kremlinul a exploatat patrimoniul istoric și cultural comun și asemănările lingvistice pentru a submina coeziunea socială și pentru a polariza dezbaterile publice pe criterii geopolitice. Acest raport examinează utilizarea dezinformării de către Rusia în contextul neproliferării armelor de distrugere în masă și modul în care aceasta se încadrează în strategia sa globală de război hibrid în regiunea Mării Negre. Raportul evidențiază abordări și măsuri practice pentru **consolidarea rezilienței instituționale** împotriva interferențelor maligne.

RĂZBOIUL COGNITIV ÎN MANUALUL DE ACȚIUNE AL KREMLINULUI

Războiul cognitiv joacă un rol important în strategia de război hibrid a Kremlinului. Acesta cuprinde o gamă largă de activități care urmăresc să producă **modele autoreproductibile de cogniție socială și comportamente** care promovează, amplifică și legitimează agenda politică, economică și socio-culturală a Rusiei. Războiul cognitiv al Kremlinului este complex și multifacțat, integrând tehnici și instrumente de influență tradiționale din perioada sovietică – de exemplu, operațiuni psihologice și informaționale, inginerie socială – cu capacități cibernetice și alte capacități tehnologice avansate. Rusia utilizează tehnologiile emergente ale informației și comunicațiilor pentru a-și spori poziția pe scena internațională prin **diseminarea sistematică a unui conținut înșelător și manipulator**. Activitățile de război cognitiv ale Rusiei sunt concepute și desfășurate în moduri care vizează populații întregi prin exploatarea vulnerabilităților locale, pentru a încorpora permanent imagini distorsionate ale realității în deliberările publice și politice. Kremlinul, actorii sponsorizați de acesta și cei pro-Kremlin utilizează tactici de război cognitiv pentru a influența și controla modul în care sunt formate și menținute convingerile cu privire la chestiuni politice, economice și socio-culturale. Acest lucru permite Rusiei să se infiltreze în sistemele de reguli și practici democratice și să constrângă aceste sisteme să producă efecte autodestructive care să ducă la **destabilizarea instituțiilor și proceselor existente**. Datorită domeniului său larg de aplicare și a obiectivelor sale de mare anvergură, războiul cognitiv al Rusiei constituie un domeniu operațional distinct (figura 1).

Figura 1: Domeniile informaționale în războiul hibrid al Rusiei

Sursa: CSD.

Dezinformarea joacă un rol esențial în setul de instrumente de influență al Rusiei și este pe deplin integrată în politica externă a acesteia. **Campaniile rusești de dezinformare** sunt multidimensionale și exploatează o serie de aspecte din diferite sectoare, inclusiv economia, securitatea, bunăstarea

socială, guvernanta și cultura. Acestea sunt coordonate și structurate, implicând rețele vaste de entități guvernamentale, **sponsorizate de stat** și pro-Kremlin, precum și **agenți de influență**, care sunt activați în mod sistematic ori de câte ori apare o nevoie. De-a lungul anilor, Kremlinul a investit resurse și energie considerabile pentru a înființa, menține și încorporează permanent aceste rețele atât pe plan intern, cât și pe plan extern. Activitățile de dezinformare ale Rusiei evoluează rapid, pe măsură ce mesajele de propagandă și știrile false sunt legate de evenimentele curente și de teoriile conspirației existente. Rusia utilizează mai multe canale pentru a desfășura aceste activități, implicând proxy-uri și încorporând comportamente online neautentice, cum ar fi utilizarea de „fermelor” de troli și de boți, pentru a da falsa impresie că are o bază semnificativă de susținători, iar această bază este în plină expansiune.

Capturarea mass-mediei rămâne de departe cel mai important element al mașinăriei de dezinformare a Rusiei, deoarece permite apariția unor noduri de influență economică în spațiul informațional care se perpetuează de la sine și care garantează expunerea neîngrădită a publicului local la propagarea de conținuturi înșelătoare și manipulative.³ Capturarea mass-media cuprinde o combinație de tactici care permit exercitarea controlului asupra difuzării mass-media și a schimbului de știri. Rețelele sponsorizate de Kremlin și cele pro-Kremlin profită de mecanismele de reglementare, instituționale și procedurale pentru a se infiltra în spațiul mediatic și pentru a prelua treptat și a asigura controlul deplin asupra procesului decizional politic și a agendei publice.

Strategia Kremlinului de capturare a presei este cu două fațete. Ea afectează atât **aspectele materiale** ale sectorului media, cum ar fi acordurile comerciale, structurile de proprietate și fluxurile financiare ale companiilor media, cât și **aspectele ideatice**, și anume conținutul și politicile editoriale ale instituțiilor, precum și percepțiile dominante ale managerilor, editorilor și jurnaliștilor. În contextul presei online, aceste două forme de dependență favorizează dezvoltarea unor **camere de ecou** opace care răspândesc și sporesc conținutul inexact verificabil. Proliferarea unor astfel de camere de ecou consolidează opiniile și atitudinile extreme și pune la îndoială mecanismele și procesele de producere și de partajare a cunoștințelor în societățile democratice. Acest lucru contribuie la obiectivul general al Rusiei de a slăbi procesele și instituțiile din sistemele democratice. Capturarea mass-mediei permite, de asemenea, Rusiei să își reorganizeze și să își relanseze eforturile de dezinformare în cazul în care unul sau mai multe elemente ale mașinăriei sale de propagandă devin disfuncționale sau trebuie înlocuite. Rusia a folosit în mod activ tacticile de capturare a mass-media pentru a-și regrupa *proxy*-urile locale și pentru a-și recâștiga și consolida influența în spațiul informațional din străinătate cu scopul de a **atenua efectele sancțiunilor UE** împotriva instituțiilor media deținute de stat.

Strategia de război cognitiv a Rusiei în domeniul neproliferării armelor de distrugere în masă îmbină o poziție politică agresivă și dezinformarea. Încă

³ Georgiev, G., Petrova, V. și Tsabala, K. (2023) *Breaking the code: tackling the interlocking nexus of Russian and Chinese disinformation and illicit financial flows in Southeast Europe*, Center for the Study of Democracy.

de la începutul invaziei sale la scară largă în Ucraina, Rusia și-a demonstrat interesul reînnoit pentru **armele neconvenționale ca mijloc de proiecție a puterii**. Kremlinul a făcut în mod regulat referiri explicite la arsenalul său nuclear, iar forțele nucleare ale Rusiei rămân în stare de alertă. Actorii pro-Kremlin din regiunea Mării Negre-au folosit de declarațiile Rusiei pentru a descuraja furnizarea de asistență militară Ucrainei, pentru a slăbi sprijinul public pentru poporul ucrainean și pentru a exercita presiuni asupra guvernului ucrainean pentru a căuta o „soluționare pașnică a conflictului”. Rusia a exploatat, de asemenea, cartea nucleară pentru a acuza Ucraina că încearcă să achiziționeze arme nucleare sau să construiască și să utilizeze o „bombă murdară”.⁴ Această acuzație a oferit forțelor armate rusești un **pretext pentru a ocupa centrala** nucleară de la Cernobîl în primele zile ale războiului și a permis ocuparea actuală a centralei nucleare de la Zaporojie, cea mai mare din Europa. Aceste acțiuni au sporit preocupările legate de siguranța și securitatea nucleară în regiunea Mării Negre, forțând personalul de la centralele ocupate să își îndeplinească sarcinile în condițiile unei presiuni militare maxime. Recent, presa rusă a salutat utilizarea gazelor lacrimogene de către forțele armate ruse în Ucraina ca fiind o tactică eficientă pe câmpul de luptă, chiar dacă dreptul internațional interzice folosirea unor astfel de agenți ca mijloace de război.

Campaniile de dezinformare ale Rusiei care exploatează subiecte legate de riscurile chimice, biologice, radiologice și nucleare (CBRN) sunt în mod **evident maligne, deoarece profită** de temerile și anxietățile publicului și pot determina persoanele să adopte comportamente predispușe la risc. În timpul pandemiei COVID-19, pentru a încuraja adoptarea vaccinurilor produse în Rusia, sursele mass-media sponsorizate de Kremlin și pro-Kremlin au folosit mesaje de dezinformare care au vizat vaccinurile produse în SUA și în Europa ca fiind „nesigure”. Campaniile de dezinformare rusești s-au concentrat, de asemenea, asupra originii virusului care provoacă infecția cu COVID-19, susținând că SUA l-au creat ca armă biologică. În paralel, Rusia și China au propagat un set de narațiuni de dezinformare care au încercat să prezinte regimurile autoritare ca fiind mai potrivite pentru a face față unei pandemii globale și unor dezastre similare de amploare decât democrațiile liberale.

În alte scenarii, Kremlinul și-a mobilizat mașinăria de dezinformare și propagandă pentru a distra atenția de la **activitățile beligerante sponsorizate de stat**, cum ar fi asasinatele cu țintă precisă cu ajutorul agenților chimici, biologici sau radioactivi, și pentru a le **ascunde**. Utilizarea de către Rusia a asasinatelor cu țintă precisă prin otrăvire subminează conceptele existente de securitate chimică, biologică, nucleară și radiologică în regiunea Mării Negre. Astfel de atacuri constituie o **provocare semnificativă în materie de descurajare**, deoarece necesită o abordare radical diferită în ceea ce privește detectarea, pregătirea și răspunsul în comparație cu atacurile tradiționale la scară largă cu arme de distrugere în masă. Țintele operațiunilor de otrăvire ale Kremlinului variază, dar, în general, acestea includ persoane care se opun conducerii politice sau care sfidează în alt mod

⁴ A se vedea Sinovets, T. et al. (2023) *“Russia’s disinformation goes nuclear”*, *Forum for Ukrainian Studies*, 23 martie.

interesele strategice ale Rusiei.⁵ Narațiunile de dezinformare pro-Kremlin cu privire la otrăvirea lui Emilian Gebrev, care au abundat în spațiul mediatic bulgar, au încercat să distorsioneze faptele privind otrăvirea acestuia și să respingă veridicitatea relatărilor occidentale asupra incidentelor. Aceste narațiuni au pus sub semnul întrebării natura agentului chimic care a fost folosit în tentativa de asasinat și au prezentat incidentul ca fiind o campanie de denigrare antirusească a forțelor occidentale.

Eforturile de război cognitiv ale Kremlinului se extind mult dincolo de spațiul mediatic, deoarece Rusia folosește organismele internaționale de luare a deciziilor, inclusiv Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, ca **platforme de legitimare a campaniilor sale de dezinformare**. La scurt timp după invazia Ucrainei din februarie 2022, Kremlinul a afirmat că laboratoarele de cercetare biomedicală au dezvoltat arme biologice cu sprijinul SUA. Rusia a încorporat rapid această narațiune în mesajele sale de dezinformare care urmăreau să justifice decizia de a începe o invazie la scară largă. În special, Rusia a acuzat laboratoarele biomedicale din Ucraina că au dezvoltat arme genetice pentru a viza etnicii ruși. Această strategie în sine nu este nouă, deoarece Kremlinul a folosit de mult timp aceeași abordare pentru a discredita laboratorul național de referință al Georgiei, Centrul Lugar. O jurnalistă bulgară, Dilyana Gaytandzhieva, a **amplificat în mod activ** dezinformarea rusă cu privire la activitatea laboratoarelor biologice ucrainene. La invitația Rusiei, ea a fost, de asemenea, informatoare la o reuniune la nivel înalt în cadrul Consiliului de Securitate al ONU. Mesajele de dezinformare pro-Kremlin din spațiul mediatic online din Bulgaria și România au încercat să amplifice acuzațiile privind dezvoltarea de arme biologice în Ucraina, venite din partea unor personalități politice la nivel înalt și a presei controlate de stat din Rusia. O analiză comparativă bazată pe monitorizarea mass-media cu privire la răspândirea acestei narațiuni în cele două țări indică faptul că **Bulgaria rămâne mult mai sensibilă** la dezinformarea rusă decât România.⁶ Răspunsul instituțional împotriva operațiunilor de manipulare a informațiilor de către Rusia în Bulgaria a fost mai slab în comparație cu cel din România, iar mass-media pro-Kremlin din Bulgaria se bucură de un număr mult mai mare de cititori și de interes decât cele din România.

⁵ Center for the Study of Democracy, *Policy Brief nr. 141: Countering WMD Hybrid Threats and Malign Interference in the Black Sea Region*, 23 noiembrie 2023.

⁶ Georgiev, G. și Novosiolova, T., *Disinformation Storm: Amenințări hibride cu arme de distrugere în masă în Bulgaria și România*, Center for the Study of Democracy, 2023.

CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII DE REZILIENȚĂ ÎMPOTRIVA RĂZBOIULUI HIBRID AL RUSIEI

Elaborarea unei strategii eficiente pentru a contracara războiul hibrid al Rusiei în regiunea Mării Negre necesită acțiuni pe mai multe fronturi și în diferite sectoare. Poziția Kremlinului în ceea ce privește chestiunile legate de CBRN semnaleză o strategie beligerantă vădită care sfidează regulile, normele internaționale stabilite, doctrinele și principiile de securitate. Regiunea Mării Negre este deosebit de vulnerabilă în această privință, nu în ultimul rând pentru că agresiunea continuă a Rusiei în Ucraina a **încurajat** și mai mult **Moscova să amenințe flancul estic al NATO**. Consolidarea rezilienței societale împotriva dezinformării pro-Kremlin și împotriva *modus operandi*-ului său în țările din regiunea este o condiție prealabilă esențială pentru a face față activităților de război cognitiv ale Kremlinului.

Un **cadru strategic național integrat și cuprinzător** pentru abordarea amenințării războiului hibrid este esențial pentru dezvoltarea de sinergii între agențiile guvernamentale relevante și părțile interesate din societatea civilă și pentru mobilizarea resurselor și a expertizei în vederea monitorizării amenințărilor și consolidării capacităților. Un astfel de cadru trebuie să se concentreze pe abordarea vulnerabilităților locale și pe abilitarea autorităților competente cu diverse cunoștințe, tehnici și instrumente pentru a reduce riscul de interferență malignă străină. Un cadru instituțional eficient pentru contracararea amenințărilor hibride trebuie să abordeze **patru domenii de acțiune interconectate** (figura 2):

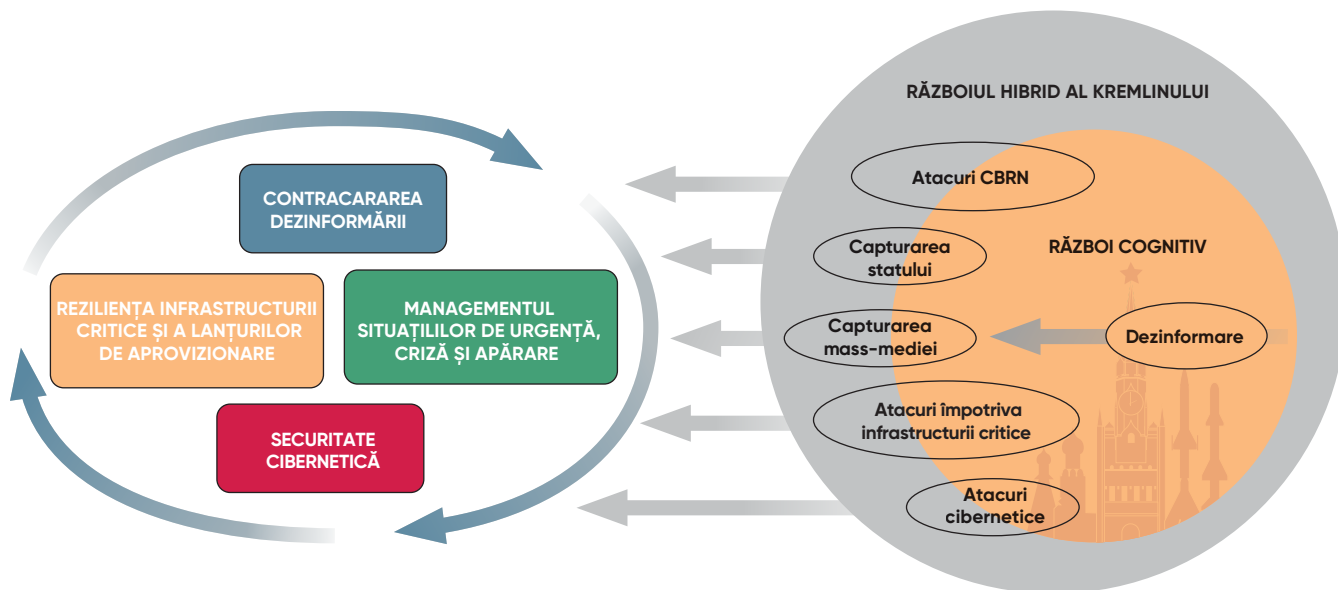
- (1) combaterea dezinformării;
- (2) securitatea cibernetică;
- (3) reziliența infrastructurii critice și a lanțurilor de aprovizionare; și
- (4) gestionarea și apărarea în situații de criză și de urgență.⁷

Primele două domenii – **combaterea dezinformării și securitatea cibernetică** – au un impact asupra tuturor aspectelor vieții sociale. Rusia și actorii susținuți de Kremlin integrează din ce în ce mai mult capacitățile cibernetică în activitățile sale de dezinformare și utilizează tactici înșelătoare, cum ar fi crearea de site-uri web false ale unor instituții publice străine pentru a efectua atacuri cibernetică. Securizarea spațiului digital și informațional prin coordonarea între agenții, **consolidarea** capacităților de **comunicare strategică** și sensibilizarea publicului larg cu privire la instrumentele și efectele activităților de dezinformare ale Rusiei sunt esențiale pentru detectarea și combaterea amenințării războiului hibrid.⁸

⁷ Novosiolova, T. și Georgiev, G., *Countering Hybrid Warfare in Bulgaria: A Strategic Assessment of National Capabilities and Infrastructure*, Center for the Study of Democracy, 2023.

⁸ A se vedea *Building Institutional Capacity Framework for Resilience to Disinformation in Bulgaria*, Policy Brief No 131 (2023), Centrul pentru Studiul Democrației.

Figura 2: Combaterea războiului hibrid: Domenii de acțiune

Sursa: CSD.

Infrastructurile critice și lanțurile de aprovizionare asigură servicii esențiale în sectoare cheie, cum ar fi sănătatea, aprovizionarea cu energie și apă, transporturile, producția, administrația publică, finanțele și producția alimentară. În cadrul activităților sale de război hibrid, Rusia a vizat entități care aparțin infrastructurii critice și a exploatat dependențele economice pentru a provoca întreruperea aprovizionării și a serviciilor esențiale. Inițiativele care promovează controlul investițiilor,⁹ transparența în achizițiile publice,¹⁰ și diversificarea surselor, rutelor și tipurilor de aprovizionare cu energie¹¹ contribuie la **atenuarea riscului de coerciție politică**. Rusia continuă să se folosească de influența sa economică pentru a eluda sancțiunile și pentru a-și asigura accesul la venituri, produse și articole din domeniul apărării, pentru a-și susține invazia în curs de desfășurare împotriva Ucrainei.¹²

Gestionarea situațiilor de urgență și de criză și apărarea cuprinde capacitățile și infrastructura națională pentru a face față amenințărilor la adresa securității naționale. Războiul hibrid rămâne sub pragul unui atac armat, dar poate lua diferite forme, inclusiv utilizarea de arme neconvenționale, cum ar fi materialele asociate cu armele chimice, biologice sau nucleare. Răspunsul la operațiunile de asasinat cu țintă precisă ale Kremlinului, care implică otrăvirea și campaniile de dezinformare legate de CBRN, necesită **schimbul de informații și de date** și cooperarea între autoritățile competente, inclusiv

⁹ A se vedea, de exemplu, Boycheva, I. și Terziev, P. (2022) *Investment Screening in Bulgaria: Policy Options, Institutional and Legal Framework*, Center for the Study of Democracy; *Investment Screening in Bulgaria*, Policy Brief No.123 (2023), Center for the Study of Democracy.

¹⁰ A se vedea *The State of Capture: The Risks to Distributive Politics in Southeast Europe*, Policy Brief No. 139 (2023), Center for the Study of Democracy.

¹¹ A se vedea *“Moving Forward Together”: Energy and Climate Security for Ukraine and Europe*, Policy Brief No. 136 (2023), Centrul pentru Studiul Democrației.

¹² A se vedea, de exemplu, *Sanctions Evasion and Derogation on Russian Oil*, Policy Brief No. 140 (2023), Center for the Study of Democracy.

între agențiile de aplicare a legii, precum și o interacțiune consolidată între civili și militari (caseta 1).

Cooperarea regională în materie de securitate la Marea Neagră și angajamentul strategic cu partenerii din UE și NATO sunt esențiale pentru armonizarea eforturilor de descurajare și contracarare a strategiei de război hibrid a Kremlinului și pentru consolidarea capacităților de apărare ale regiunii. Inițiativele și exercițiile comune de formare, punerea în aplicare a sistemelor de informații, supraveghere și recunoaștere pentru monitorizarea amenințărilor și avertizarea timpurie, precum și modernizarea apărării sunt esențiale pentru creșterea interoperabilității NATO și consolidarea poziției sale în regiunea Mării Negre.

Caseta 1: Consolidarea rezilienței împotriva dezinformării ca mijloc de război cognitiv

În iulie 2023, Centrul pentru Studiul Democrației (CSD) a susținut o serie de prelegeri și exerciții practice privind tacticile de capturare a mass-mediei și de dezinformare ale Rusiei, în cadrul unui curs pilot de formare privind războiul cognitiv găzduit de Centrul de excelență al Centrului NATO de gestionare a crizelor și de răspuns la dezastre (CMDR) din Bulgaria. CSD a pregătit un pachet de formare care abordează următoarele subiecte:

- Influența străină și capturarea mass-media.
- Dezinformarea în spațiul online.
- Utilizarea de către Rusia a dezinformării legate de CBRN.
- Sesiune practică: Amenințările hibride și rolul instituțiilor statului.

CSD a facilitat o sesiune de dezbateri cu un exercițiu bazat pe un scenariu care s-a axat pe utilizarea dezinformării în contextul unui atac CBRN.¹³ Acest exercițiu a urmărit să îmbunătățească înțelegerea participanților cu privire la modul în care dezinformarea poate pune în pericol securitatea națională și să ofere o platformă pentru identificarea strategiilor și pentru contracararea campaniilor de dezinformare și atenuarea efectelor acestora.

¹³ Novosiolova, T. și Georgiev, G., *Disinformation in the Kremlin's Toolkit of Influence Training Guidance for Scoping the Threat to the Norms and Institutions of Weapons of Mass Destruction Nonproliferation*, Sofia: Centrul pentru Studiul Democrației, 2022.

